

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 4.

V Celovcu 20. aprila 1875.

Leto VII.

Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

VII. Splav.

Zima je jela slabeti, izgublja moč in polahkoma poterkuje pomlad na duri. Debele kaplje šterkajo na okna. To je od snega, ki se taja na strehi, in od ledenih kruncev, ki se po času utergujejo. Jug puha topel in preganja po nebu oblake; omehčuje potokom ledeno odejo in plošče vsaksebi terga in valovi je podé doli po dolini. Zemlja je temnosiva od dolgo nakopičenega leda, drevje si je otreslo ivje, selivni tiči žvergolé po zraku, vjede in grabežljivci se vračajo v svoje goščave in berloge, človek prosteje diše, hvala Bogu, zime je konec!

Ravno zdaj jezdi nekdo sem od gorá, dobro naganja lepega konja, da pride z mokrih in spolzkih stezá, predno ga dež vjame, in jezdec in konj sta vesela, ko prideta na ravno in moreta iti po natiranih potih. Ko pride jezdec blizu vasí, spodbode na novo konja in jezdi naravnost k Županu. To je rudečeglavi Ureh.

Oče Župan je ravno skozi okno gledal, kaj počenja vreme. Visoko čelo namerda ter sam sebi reče: „Sneg se vse prehitro taja!“ Dež in snežica napojita reko, da je kakor široko jezero. Kako divja žene valove, kako je voda kalna, umazana, žolta, gerda! Plošča ploščo goni in lovi. Reka raste in raste in že je stopila na več krajih iz struge. Razlija se po travnikih, njivah in vertih in ni ga videti kraja, kamor se še raztegne in razširi. Ali ne bode z glino in peskom zasula in pokvarila plodno zemljo? Ali niso v nevarnosti ljudje in selo? Ali ni sila in potreba stoterna?

Tako sam seboj premišljaje ugleda Urha na konji. Ureh postane pred hišo, oče Župan mu gre nasproti, da ga pozdravi. Ureh ne odlaša dolgo, temuč z ošabno besedo reče Županu, da bi se rad na samem ž njim o nečem

pomenil. Župan ga odvede v sobo in duri zaklene in bila sta v pogovoru celo debelo uro. Za tim stopi iz sobe in pokliče mater Županjo, in spet se zapró vsi trije. Kdo vé, kaj se imajo pogovoriti? Črez nekaj časa pokličejo še Nežiko.

Neža pride nekoliko boječa. Oče jo ogovori in resno reče: „Ureh te danes snubi, jaz in mati nimava nikakoršnega ugovora in nobenega zadržka; vidiva, da je možak in misliva, da je tudi tebi po volji in če s pametjo premisliš, ne boš mu dala zastonj snubiti. Lej, ljubo dete, Ureh bo podedoval lepo bogato kmetijo. Sicer tudi tvoja dota ni siromaška, ali pomisli, da so zetje redki, ki nam hčere odvajajo v gotova posestva.“ K temu dodá mati Županja vsa ganjena te-le besede: „Nežika, le poslušaj dobri svèt, ki ti ga oče daje pa privoli. Ureh je mož nama za zeta in tebi za ženina ravno pravi.“ Na to snubec stopi k Neži, pa jo prime in ves si v svesti, da bo rada privolila, hoče jo kar objeti in jej reče: „Jeli, Nežika, da hočeš biti moja nevesta?“ Ali ona zarudí v lica, umakne mu se iz rok in jezna glasno reče: „Nočem, nočem in ne bom! Storite, kar hočete, pokorna vam bom, v čemur sem vam dolžna biti poslušna kakor otrok roditeljem, ali tega nočem za ženina!“

Kaj, kakšen govor! Tako serčna, tako derzovita? Kaj je tako na naglem šinilo v dekle? Bila je dozdej krotka kakor jagnje, kaj, da je danes izgubila ves sram? — Ureh trepeče od jeze. Mati se vsa vname od takega ugovora. Le oče Župan se precej zavé in ostro reče: „Dekliške muhe so kratkotrajne, dajmo jej premisleka do drevi.“

Na to potihnejo vsi in molčé stojé. Kar se zasliši dol po dolini grozen glas, strašno vpitje. Župan plane k oknu, odpre in pogleda ven. To je reka. Razlija se brez konca po kopnem in nosi od gornje doline goste plošče ledú in se vali proti onim-le hišam tam gori, in že je valovi ližejo in spodmivajo. Slišite, kako poka in germí po valovji? Od vseh strani vstajajo grozni glasovi. Ljudjé vpijejo, živina tuli. Kako begajo in vse vprek letajo! Sila je in potreba. Kdor ima človeško serce, gre sosedam pomagat. Župan plane iz hiše kakor na mladih nogah in gre nesrečnim na pomoč, Ureh pa ostane pri ženskah in gleda nesrečo skozi okno.

Kdo je videl tako junaška, tako verla dela, ki je čista ljubezen do bližnjega na mestu nesreče doprinaša? Kako je stari mož oče Župan uren in zveden pri delu! Kakor je star in slab, ne plaši se ničesa in prijema za vse, kar je ravno treba in kar sila tirja. Kako neutrudno in zavedno dela stari Grog in kako ga pes povsod spremlja kamor hodi pomagat in tolažit! Kako gibčni so vsi hlapci! Človek bi mislil, da je prišel nov zarod junaški na zemljo. Kako serčno se obnašajo kmetje, ki iz vasi k reki na breg trumama hité in tudi tiste, ki živé v sovraštvu med seboj, danes sovraštvu ne ovira, da zložno in skupaj pomagajo, kjer je treba in sila.

Izmed vseh pa je najbolj delaven in najmanj ustrašen Tine, Županov hlapec. V eno mer je na čolnu in vedno iz nova veslá sredi smertnega žrela skozi nakopičene plošče ledú k tistim hišam, ki so najbolj v nevarnosti in je voda najbolj spodkopuje in koliko je takih vzal v čoln, ki niso več upali rešenja in je pripeljal na suho. Moške in ženske, starce in otroke terga s hrabro

voljo in močno roko valovom iz požrešnih pesti. Večkrat gre nesrečnikov iskat celo pod streho v tistih hišah, ki je valovje najbolj oblija in obšumlja in tudi to malo imetka, ki ga imajo reveži in siromaki, ne dá valovom odnesti in pogubiti, in celo neumna živina mu se smili, pa ne more videti, da v vodi pogine, ampak reši jo, in vse mu gre po sreči, nič mu ne spodletí.

Hvala Bogu, rešeni so vsi in stojé na suhem, nikdo ni utonil. Ljudjé so pa tudi delali črez nemoč. Zdaj pokleknejo k molitvi in vse je tiho. Ta hip se zasliši nov krik tako tenek, da prevpije šum na vodi. Vse gleda in poslušá. Iz hiše, ki je najdalj med valovi in se že podira, prihaja vpitje. Skozi streho je prederl kodrast pes, za njim pririje star mož, on miga in kliče. Pes na novo zatuli. „O Bog, to je ovčar Groga!“ zakriče vsi kmali. On ki je tolike rešil, vidi zdaj, da je po njem, da mu bode poginiti zdaj, ko je zadnji pot odveslal k najbornejši koči, da reši siromakom pičli imetek. Pozabili so ga in odrinili z ladjo h kraju, ko je on znotraj po hiši hodil in preiskaval, kaj bi še rešil, in zdaj sedi sam na strehi, kakor ta, komur se je na morji ladija razbila in se je rešil na sterma skalo. Poguba se mu vidoma naglo primiče. Hiša se maje in ziblje in led že odbija tramove, zato pa on kliče in miga, in pes mu tuli. Na bregu vsi na en glas zavpijejo: „O Bog nebeški, zgubljen je, vtopil se je!“

Ta čas skoči Tine iz nova k čolnu pa ga porine med zdvijano valovje ne gledé, kako mu zija smert stotero v oči. Urno vesla in čoln se kmal skrije za ledom in med valovi. Vsem na bregu triplje serce in vsi gledajo, ali se ni čoln razbil in njega voda pogreznila. Ali Tine serčno in varno veslá naravnost k podertini in ne izgubi hiše izpred oči. Ko priveslá do hiše in stopi Groga in pes njegov k njemu v čoln, pozabi vso nevarnost. Zdaj primeta oba za vesla in prideta z božjo pomočjo na suho. Vsi na bregu zaženo vesel krik. Vsi hvalijo na glas Tineta in kujejo v zvezde njegovo verlost in junaštvo. Može in starci mu segajo v roko in se mu serčno zahvaljujejo. Tudi oče Župan mu seže v roko in Groga ga je tako objel, da ga kar izpustiti noče.

Vse to je gledala Neža skozi okno. Gledala je z grozo in strahom, kajti smilili so se jej nesrečniki; gledala je pa tudi s ponosnim srcem, ker se je izbrani njene duše tako junaški obnašal in moški vedel. Sicer jej je zastala večkrat beseda v gerlu in kri v žilah in serce je nehalo tolči, ko ga je videla, kako se vedno iz nova v nevarnost podaja; ali ko se mu zadnje delo po sreči izide in so veseli klici k njej prigermeli, izvije se jej zdih iz persi in solze jej oči zalijo. Ne more se delati kar ni, pa mora jokati. Nekaj časa še tako stoji, veseložalostna in žalostnovesela, kar pride pred hišo oče in za njim gredó sirote, ki jih je nesreča zadela in ki ne vodó, kam bi glavo položili, kedar spanje pride, in kje bi kruha dobili, kedar se glad oglasi. Župan vé, kaj je bližnjega dolžnost in ne počakuje z dobrim djanjem ter reče: „Na mojih skednjih bote ležali, pri moji peči se bote 'grelí', iz mojih skled bote jedli, in ki pri meni ne dobé prostora, vzemo jih radi sosedje pod streho in tako počakamo boljših časov.“ To so bile njegove besede in dvajset se jih namesti pri njem. V hiši pa zapové hitro pripraviti toplih jedí, in mati in hči se

precej lotite dela in kmalo posedejo gladni za mizo. Žalost jim prehaja z obraza, in vpadeno serce se jim z nova dviga, ko se prepričajo, da Bog še živi. Otroci z bledimi lici se primejo zopet svojih igrač, starcem se povrača up in nada, možjé pa se stezajo in mislijo zopet na prihodnost. Stari ovčar in mladi hlapec jim s krotkim pogledom in resno besedo še le prav serce delata. Samo Ureh ni nič kaj na mestu, povsod je le na poti, samo zijá in molči, zakaj kjer serce ne čuti, tudi jezik nima besedi, ki tolažbo vlijajo v žalostno dušo. Pa tudi ne spada med nje. On se je bal in od strahú omahoval in ni pomagal v nesreči kakor vsi drugi. Ali kaj to dé? Župan ne vidi družega v njem, kakor bogatega dediča, pa mu je snubljenje po godu. Popraša hčere, kako jej je snubač všeč. Ali Nežika mu z ostrim glasom in na pol zadušeno jezo odgovori: „Za takega strašljiveca jaz ne maram, ki je len in križem rok od daleč gledal nesrečo, dokler ste vi drugi vsi delali, kar velewa človeku dolžnost. Komur je skerb zgoli le za svoje truplo, nikar ne misli, da bo kdaj moj mož. Kako bo tak človek varoval, branil, pomagal, svetoval? Jaz hočem moža po djanji in ne po imenu in za tega-le nikakor ne maram!“ Župan se zgane pri teh besedah, kajti sprevidel je, kako res je, kar je hči izustila, in opazil, kako zeló je hči njemu enaka, pa torej molči.

(Dalje prihodnjič.)

Mojster Kladvič.

(Spisal Št. K.)

(Konec.)

Še se mi zdi, da tega moža vidim, kako je v hiši mojega ranjcega očeta neki prag znižal. Naša po starem zidana hiša je imela sploh visoke prage; nam otrokom ni bil noben prag bolj nadležen, kakor prag naše izbe; vsak teden je gotovo eden ali drugi izmed nas otrok čez prag padel. Naši starši so pač več kot stokrat to videli, in so nas otroke tudi kaznovali, da smo tako nepremišljeni; ali nobenemu ni nikoli v glavo padlo, da bi odpravil vzrok teh padcev. Po sreči je bil enkrat mojster Kladvič pri nas, ko je zopet ena mojih mlajših sester čez prag padla. Med tem, ko so otroka vzdigovali, je bil mojster Kladvič zginil, pa za malo minut je bil zopet pri nas z žago, sekuro in dletvom. Kaj? je rekel, zakaj ne bi pomagali, da ne padejo več ubogi otroci? — In, predno je ena ura prešla, je že previsoki prag odžagal, in nobeden se ni več na pragu zadel, ker ga ni bilo več. Kako so bili moji majhni bratje in sestrice veseli, kako so ven in noter skakali, in kako se je mojster Kladvič zadovoljno posmeheval pri „glažku“ dobrega vina, ki mu ga je dal moj oče, ko je videl otroke vesele, zdi se mi, da še zdaj vidim.

Toda, kaj je k temu rekla Kladvičevka, da je mož tako drugim rabotil? Ali je bila s tem njegovim ravnanjem zadovoljna? Ali pa morebiti ni bil Kladvič oženjen?

Pač, oženjen je bil, on je imel ženo, ktera je ravno tako mislila, kakor on. Treba je vendar, da vam povem, kako je naš mojster ženo dobil.

* * *

Ne dolgo po tem, ko je postal srenjski kovač, je šel mojster Kladvič v gozd, da so mu derva odkazali. Domu gredé najde staro, gerbasto ženo.

Ali si je morebiti njo za ženo vzel?

Kaj pa da? Počakajte malo, da vam vse povem. Stara žena je urno koračala za mlado, lepo, snažno oblečeno deklino, ki je veliko butaro derv na herbtu nesla. Mojster Kladvič, ki ju ni poznal, ju je prijazno pozdravil; posebno pa mu je dopadla lepa hči; saj tako je mislil, da je ta deklina hči stare žene. Začne se ž njima pogovarjati, in kaj menite, kako se je začudil, ko je slišal, da stara žena deklino še po imenu ne pozna. Ta dobra duša, pravi stara žena, je prišla za mano, in je videla, da mi je butara silno težka. Ravno sem z butaro na neko drevo se bila naslonila, da sem malo počivala. Tu mi je dobra deklina butaro iz rok vzela, in mi jo hoče noter do vasi nesti.

To djanje deklinino je bilo popolnoma po misli mojstru Kladviču. Oh, to je prav! reče, in deklino prijazno na ramo poterka.

Kaj? to ni vredno, da se od tega govori, odgovori deklina, malo v licu zarudela. Jaz sem še mlada in močna, in stara ženica je šibka. Meni nič ne dé, naj grem to pot prazna, ali pa naj nesem to malo derv! — To deklinino govorjenje ga je še bolj za-njo vnelo. Ni si dal mirú, da je vse zvedel, kar je to blago deklino zadevalo. Veselilo ga je zvedeti, da je le pol-drugo uro od njega doma, in da gre zdaj ravno svojo teto obiskat, ki je živele v tisti vasi, kjer je bil naš mojster kovač. — Od tistega dneva se je ž njo seznanil — pa kaj hočem več to reč popisovati? — mojster Kladvič in Katrica sta se vzela, in sta postala srečen par. Fajmošter, ki je bil zvedel, kako sta se spoznala, jima je pri poroki govoril o Eliezerju in Rebeki, in je ženina pohvalil, da je pri zbiranju svoje neveste gledal pred vsem drugim na poterpežljivost in dobro serce.

Zdaj, ko sem vam tudi to povedal, pač ne boste več prašali: Ali je bila Kladvičevka zadovoljna z ravnanjem svojega moža? Kjer se je kaj v blagor cele soseske storilo, ali kedar je bilo komu nenadoma in na tihem pomagano, se je že govorilo: To pa je gotovo storil mojster Kladvič, ali pa njegova Katra!

* * *

Kako pa je šlo mojstru Kladviču doma? S tem, da je tako ravnal, in drugim pomagal, je pač mnogo časa potratil!

To se vé da! ali mojster Kladvič si je mislil: „Nič ne dé, če tudi kako svoje delo zamudiš, samo da pomoreš svojemu bližnjemu, naj ti bo prijatelj, ali še celo neprijatelj!“ Toda zamuda ni bila ravno tako velika, kakor si jo morebiti mislite, in mu je bila s časom obilno poverjena, ako ravno ne morem reči, da je pri tem obogatel.

Koliko je bilo že to vredno, da so ga zastran tega vsi radi imeli? Reči morem, da ni imel v celi vasi nobenega sovražnika; in če je kedaj mu kdo

nasprotoval — kako dolgo je mogel nanj piko imeti, ki si je prizadeval, vsem vstrezati, in prijatelje in neprijatelje vsake škode varovati? — Kakor so ga vsi radi imeli, tako so ga tudi vsi spoštovali. Pred njim so kmetje tiste vasi srenjskega kovača malo obražali, ker so oni pravico imeli, ali ga obdržati, ali pa mu slovó dati. Na odločeni dan je moral vsako leto ravno tako, kakor volar, kravar, ovčar in poljski varh, pred poštenimi srenjskimi možmi se prikazati in poprašati, ali ga obdržijo še eno leto naprej v službi. Ali od našega mojstra Kladviča si ni nobeden upal tirjati, da naj se tako poniža; vsi so bili prepričani, da ne dobijo nobenega boljšega kovača.

To spoštovanje in ta ljubezen srenjčanov, res, ni bil „kapital“; ali vendar mu je nosil obresti. Kmetje so svojemu mojstru Kladviču zastonj orali, in potrebno vožnjo oskerbovali; od vsega, kar so imeli, so mu na dom pošiljali; in potem, ko so od njega zasajena ali cepljena drevesa na „gmajni“ rodila, so mu vsako leto sadje enega ali drugega teh dreves brez plačila prepustili; in verli mož, ki ni delal za hvalo, in je vsem rad dobro storil, je bil s tem zadovoljen.

Petero otrok je imel, in vsi so v vasi se oženili, med tem ko so sinovi in hčere bolj premožniših hiš večkrat prisiljeni bili svoje sreče zunaj vasi iskati. Za to svojo srečo pa so se Kladvičevi imeli zahvaliti ne samo dobremu odgojenju, ampak tudi občenemu spoštovanju, ktero je njih oče v vasi vžival. — „Sosed kovač!“ mu reče enkrat bogat kmet, čegar sin je želel kovačevo hčer domu pripeljati, „ker želi moj sin vašo hčer vzeti, mu zato rad dovolim, ker spoštujem v a s.“ — Da v kratkem povem, mojster Kladvič je bil tako srečen, da so vsi njegovi otroci v dobre hiše prišli, in da je njegov najmlajši sin za njim postal srenjski kovač.

V svoji visoki starosti pa je doživel še posebno vesel dan. Petdeset let je živel sè svojo Katro v srečnem zakonu, in tu se je dal od gospod fajmoštra pregovoriti, da je obhajal, kakor pravimo, svojo zlato svatbo. Pri tej priložnosti ga je gospod fajmošter celi srenji na izgled postavil poštenega in nesebičnega moža, in je povzdigoval njegove zasluge za celo vas. Grajščak, ki je bil po naključbi pričujoč, je povabil njega in celo njegovo družino, ki je dvajset glav štela, v svoj grad na kosilo, in ga je v svoji pričujočnosti počastil. Ko je mojster Kladvič po kosilu sè svojo Katro domú prišel, našel je dve vedri vina, in pa mehke naslonjače, kar mu je bil grajščak med kosilom dal na njegov dom nesti. Srenja mu je poslala trikrat toliko denarja, kar ga je tisto rodovitno leto bila potegnila za drevesa, ktera je bil on po „gmajni“ nasadil; in skorej nobenega ni bilo v vasi, da bi mu ne bil o tej veseli priložnosti kakega darú dal. Mojster Kladvič je više cenil ljubezen in spoštovanje grajščaka in svojih sosedov, kakor njih darove. Ti darovi so mu bili vsi nepričakovani, ker je mislil, da je vselej le to storil, kar je bila njegova dolžnost. Še nekaj let je na to živel, in je umerl kmalu za svojo ženo, blizo pet in osemdeset let star, in vsi so se po njem jokali. Njegovi otroci so bili ravno tako nesebični in pošteni, kakor je bil on. Nanj ne pozabi noben vaščan, in njegov spomin bo živel od roda do roda.

Vojaška.

(Iz Černoverških logov; zapisal J. V—v.)

Vsaj vojaški boben
Lepše poje kakor zvon,
Trikrat mi bo zvonil —
Ko na vojski umeral bom.

Moja ljuba puška,
Zvesta mi je, kamor grem;
Stala m' bo na strani,
Ko na ptuji zemlji umrem.

Moja ojstra sablja,
Svetla kakor solnčice,
Meni bo svetila —
Še na merzlo serčice.

Tič'ce z drobnim kljunčkom
Grob mi naredile b'do,
Na zeleni travnik
K belim rožcem me nesó.

Pa na grobu rožce
Žalostno b'do gledale
In nad grobom tič'ce,
Milo bodo pevale.

Led in hladna voda mogočno zdravilo.

(Spisal Dr. —ž—.)

(Konec.)

Menj dražljiva in živce menj pretresajoča je kopelj pod kapom, kedar voda v debelih kapljah, in kopelj na dežju, kedar v drobnih kapljicah na človeka pada. To je po letu, kedar nimaš priložnosti ali časa iti pod milo v kak potok ali reko kopat se, kaj oživljajoče, zdravju ugodno in koristno ravnanje, ki se da v vsakej hiši lahko brez posebnih stroškov izpeljati. Škafik, na dnu od strani prevrten, se položi na kako omaro ali posebno napravo nekaj črevljev viši kakor je človeška postava. V luknjo se vtakne železna cev s petelinom za odpiranje in zapiranje, na drugi konec se pa nasadi rožica od navadne kropilnice, ki se rabi za belenje platna. Voda naj bode 6 do 12 stopinj merzla; za eno kopelj se je vzeme toliko, da teče kakih pet minut, k večjemu deset. Pod kapom moraš prestopovati in kožo dergati, nazadnje se pa dobro osušiti itd. To ravnanje je dobro proti merzlici, voda mora padati posebno na levo plat, kjer se nahaja slezeno, večkrat na den, dalej proti prevelikej počutljivosti kože, proti nenavadnej vpehanosti udov in otožnosti duha, proti slabemu prebavljenju, hypohondriji, ki izhaja od neredov v trebuhovih utrobah, proti slabemu spanju, proti zastaranim katarom v gerlu, na pljučah itd. in proti prevelikej naklonosti k prehladam. Med kopanjem v izbi ne smé biti prepaha ali vetra.

K dražljivemu ravnanju spada tudi kropljenje in oblivanje z merzlo vodo. Pri kropljenju se jemlje voda v roko in se z vso silo človeku v obraz, na vrat in persi pljuska, tudi v malo ponvico, v brizgljo, kedar je pri roci, večkrat zaporedoma. Rabi se z vspehom proti medlobi, kdor na potu ali v zapertem prostoru, kjer mnogo ljudi vkup biva, v cerkvi, v dvorani, v šoli obnemore.

Nesrečnik se mora nemudoma na čist zrak ali vazduh odnesti, na znak položiti, kar ga teži in tesni, se mu mora odvzeti in potem tako dolgo z vodo kropiti, dokler k sebi ne pride. Kedar je že pri sebi, ga bode požirek merzle vode, vina, dobre juhe kmalo dovolj oživil in okrepeal. Kropljenje se rabi tudi proti omamljenju po opojnih zadušljivih in narkotičnih tvarinah. Kdor se je zadušil v tesnem zapertem prostoru po izparih živega oglja, se potegne z vso opreznostjo nemudoma iz kraja smertne nevarnosti in se ravna ž njim, kakor z obnemoglim. Kropljenje je dobro proti globokej pijanosti, proti dozdevnej smerti po kloroformu itd. Konečno se vstavi včasih terdovratno kervavljenje iz nosa, če se kervavečemu prav merzla voda v zatilnik, na vrat in na roke za pestmi, šterka ali vlija. Oblivanje je bolj dražljivo in se dela z verčem, skledo ali škafikom, za dva črevlja visoko v zatilnik, na herbet, nekaj trenutkov ali minut. Voda mora biti prav merzla. To se ponavlja, kolikorkrat se pokažejo iz novega prikazni, proti katerim se je izvolilo. Pri oblišanju sedi bolnik navadno v praznej bani ali pa v zmernej, polovičnej kopelji. Oblivanje na trebuh odstranjuje zapertost života, pripomaga, da moča brez zadržkov teče, je proti bolečinam živcev (neuralgia), proti prepočutljivosti kože, posebno dobrodelno proti globokej, nevarnej pijanosti in nesvesti od drugih vzrokov. Pijanega položi na postelj, odveži mu, kar ga je tesnilo, na tla zraven postelji pa daj prazen škaf, nad katerim mu mora jeden glavo deržati, med tem ko mu drugi z verčem merzlo vodo v zatilnik vlija. Vsakokrat naj se človek potem malo osuši in čez glavo devajo na ledu hlajeni, ali pa zmerznjeni mokri okladi.

Kopelj v bani, tudi polovična kopelj imenovana. Vodá je topla 6—20 stopinj, tudi više in stoji črevelj visoko v bani. Kedar hočemo samo dražiti, oživljati, se jemljejo nizke temperature, čas kopanja terpi k večemu pet minut, človek se mora dergati in gibati; kedar pa hladiti, blažiti namerujemo, ondaj je treba biti mirno v kopelji, ki ni prehladna, za četert ure in delj, dokler se kri znatno ni ohladila. Polovično kopelj, s primernimi pripravami pri preveč suhej koži, zdravniki rabijo skoro v vseh vročinskih boleznih, kedar stopa životna temperatura pod pazduho čez 39.—40. stopinjo.

Sedeča kopelj. Bolnik sedi v bani do popka v vodi. Po namenu, ki ga hočemo doseči je tudi ta kopelj dražilna (nizka temperatura in kratko ravnanje), ali pa hladilna in blažilna. V zadnjem slučaju smé biti voda 26 stopinj in še bolj topla, in čez eno uro terpeti. Po dražilnem ravnanju se gre na sprehod, po blažilnem pa najbolje za nekaj časa v postelj. Dolgotrajna kopelj v toplej vodi je proti velikim bolečinam pri močenju, proti bolečinam pri haemoroidih in drugim potežam v črevah.

Sedeča kopelj se dalej rabi proti zastaranej, dolgotrajnej driski. Temperatura naj bode 12—15 stopinj, kopaj se vsaki den deset do trideset minut. Pred kopeljo dergaj tri ali pet minut, posebno trebuh, z debelo rjuho v merzlej vodi namočeno, po kopelji pa zaveži čez trebuh tak imenovan Neptunov pas, o katerem bode beseda pri okladih. Pij malo, dokler se zdraviš in se pogostoma sprehajaj.

Dalje v prilogi.

Proti ženskej bledici. Enkrat, dvakrat na dan sedeča kopelj v vodi 12—15 stopinj toplej, tri, k večemu pet minut. Med kopanjem se je treba z moko gladko rjuho dobro otirati, tik pred kopeljo za trenutek ali k večemu za pol minute pod kap s hladno vodo (10—12°) in po končanem ravnanju na sprehod. Živež mora biti lahko prebavljiv, močno rediven, za pijačo dovolj vode, nekaj malega piva ali vina.

Proti moškemu toku (pollutiones). Pred kopeljo otiranje života, posebno herbta, s prav merzlo moko rjuho (10—15°) skoz pet minut, ali pa pod merzel kap (8—12°) za eno minuto; sedeča kopelj z derganjem ali pa oblivanjem herbta pet minut in po kopelji sprehod. Živež rediven, jesti ne prepozno v noč tudi ne piti preveč, spanje v bolj hladnej izbi, ne na znak.

Proti merzlici. Pred napadom enkrat ali dvakrat, sedeča kopelj skoz 5—10 minut v vodi 12—19 stopinj. V kopelji močno derganje leve plati, kjer je slezena, z rjuho in na zadnje sprehod in obilno pitje vode. Kakor hitro pa začne človeka mraz napadati, se mora z moko in merzlo rjuho pokriti in močno dergati po celem životu skoz nekaj minut, potem gre v sedečo kopelj, kjer se od strežaja tako dolgo gnjeti in tere, da mraz ne prestane in se prijeten počutek zdravja ne poverne. S tem je tudi napad merzlice končan.

Kopelj p osameznih udov, rok, nog itd. Tudi ta kopelj je dvojna, mi hočemo ali hladiti in bolečine tažiti, ali pa samo dražiti, živce pretresati. Se rabi kot dražilna kopelj proti habituelnemu ali stanovitnemu mrazu v nogah ali rokah, od katerega posebno priletni ljudje in počutljive ženske radi terpijo. Kopelj 6—12 stopinj merzla terpi k večemu pet minut, med kopanjem se mora terpeč ud neprenehoma tretji in dergati in na zadnje dobro osušiti, po dvakrat na den, po vsakej se gre na sprehod. Kopanje nog se dalej nasvetuje proti prehladu, proti bolenju glave; voda mora biti vroča (30 do 40), kopelj dolga. Po kopelji se gre navadno v postelj. Dobro je pridati vodi nekaj luga ali goršične moke. Človek se po toplej kopelji nog lahkješi poti. Če hočemo to doseči, moramo zraven tudi dovolj tople pijače uživati.

Zavijanje v mokre rjuhe. To ravnanje se samostojno ne potrebuje, ampak kot važna priprava suhe kože za kopelj v bani, je v vročinskih boleznih od zdravnikov visoko čislano in mogočno pripomaga previsoko vročino bolnika hladiti. Rjuha se namoči v vodi 12—20 stopinj toplej, primerno ožeme in bolniku od vrata do nog na polt zavije. Črez rjuho se zavije kocina in pokrije če treba še z drugimi pokrivali. Okolo vrata mora rjuha dobro prilegati, da zraka do polti ne pušča. Tako zavit leži človek 10—30 minut, spravi se potem v bano, tudi polovično kopelj imenovano, ali pa ga strežaj z drugo moko in merzlo rjuho za nekaj minut dobro otira. Še bolj se ohladi, če se bolnik večkrat zaporedoma v tako rjuho zavije, samo pet ali deset minut zavit ostane, in potem še le polovično kopelj vzame, dokler životna vročina ni dovolj ohlajena.

Zavijanje v suho kocino spada tudi sem kot priprava kože za razno-verstne kopelji. Človek se zavije, se ve da nag, od vrata do nog v kocino, ki se okolo vrata z ruto priveže, kar pa črez noge sega, se nazaj pregibne, da nikjer zrak do polti ne pride. Kocina mora biti tako velika, da mu sega dva

trikrat okolo života. Tako ostane, dokler se dobro ne ogreje, ali pa izpoti, smo namen imeli kožo v pot spraviti. Potenje se veliko hitreje pokaže, smo kožo popred s hladno vodo umili in odergali, tudi toliko teče, da se kratkem času več funtov teže po znoju izgubi. Z ogreto kožo se gre v pol kopelj ali pa pod kap; kdor pa se je potil, na dež ali pa se z moko hlad rjuho dobro otere. Zavijanje v kocino dela naval kervi k možganom, zato mora glava med tem z okladi ohladiti. Človeku v kocini pride s časom ta vročina, nemir in težka glava z omotico, kakor pri kakej vročinski bolezni. Piti se ne sme, dokler ne začne znoj teči, da bi bila žeja še tako nadležna. Zavijanje s sledečo kopeljo se rabi posebno proti zastaranim revmatizmom, proti skernini itd., kdor pa terpi na kakej serčnej ali pljučnej bolezni, se ne sme kakor ne sme podvreči temu ravnanju; sploh se to ravnanje čedalje bolj opušča, ker naklonost kože k zapalom, turom, vredom, itd. preveč množi.

Okladi. Ž njimi hočemo dvojni namen doseči kakor z drugimi hydro-patičnimi ravnanji, namreč ohladiti vroči ud, potažiti njegove bolečine; ali pa samo naše živce razigrati, pretresti in razdražiti; zato bivajo tudi okladi po različnosti njih vpotrebovanja ali hladilni, antiflogistični, ali pa dražilni. Zadnji morajo v razloček dražilne kopelje dolgo ležati, po njih preleti nas za trenutni mraz, koža se gerba, žilice skerčijo; pa to ne terpi dolgo, zakaj nepremenjen oklad se nagloma ogreje, ker je malega obsežka, žile se razdejo bolj kakor preokladom, zato teče več kervi tje, ki toploto zelo množi pod okladom če zabranujemo njeno zgubo po parenju: njih delovanje je toraj podobno učinkom dražilne kopelji. Okladi so tudi po svoji obliki raznovertni; najbolj navadni se delajo s platnom in so gotovo že v vsakej hiši znani. Brisavka, kos rjuhe, ali cela rjuha, če je bolen ud velike obsežnosti ali kos drugega prav čistega perila se dvojno trojno itd. složi, v vodi, na ledu ali snegu primerno ohladi in na dotično mesto rahlo brez vsakega derganja poklada. Ker mokrote ni treba, se mora oklad pred rabo dobro ožeti, da se pa postelnina vklub temu preveč ne omoči, dene se pod boleči ud podlaga za vodo neprehodna, vdelanana koža, platno z voskom ali kako smolnino nasičeno itd.

Namesto platna, ki se prehitro ogreje, se jemljejo v ta namen tudi raznovertne stvari in posode. Najbolj pri roci v ta namen je živinski meh, ki se napolni z hladno vodo, snegom ali z zdrobljenim ledom. Opomniti je treba, da živinski meh kmalo smerdeti začne, preveč moči in se skoro sterga. Če ga zunaj in znotraj z oljem ali slanino namažeš, bode menj močil in se delj časa brez smradu obderžal. Namesto mehú se lahko naredí primerna naprava iz jirhovine itd. in se s kako mastno rečjo dobro namaže. Vrat take naprave naj bode dovolj velik in se zaveže okolo debelega, okroglega čepa, ki mora naokolo primerno brazdo za podvezo imeti. Pa najbolj pripraven zato je meh iz vdelanega kavčuka, iz gutaperke, še bolji pa meh iz neke pletenine, ki je pod imenom „angleški meh za led“ po dva goldinarja v galanterijskih štacunah in pri bandažistih na prodaj. Angleški meh ne moči čisto nič, je prav mehek, in vendar močen, ter dobro hranjen več let terpi. Za hladne oklade so tudi pripravne primerno vstvarjene, ploščaste flaše iz stekla, iz cinka in drugih me-

talov. Pri vseh takih okladih, posebno če so napolnjeni z ledom ali snegom, je šestokrat treba robec ali gadrico na dvoje, troje itd. zrvnано podložiti; zakaj prevelik mraz neposredno na polti včasih bolečine in tudi druge škode dela.

Hladilni okladi. Sem spadajo razun imenovanih tudi okladi različnih rastlin, posebno tertinega, kapusnega listja, nastergane ali narezane repe, zimske redkve, krompirja, ki se tu in tam kot domače zdravilo rabijo. Hladilni okladi morajo biti bolnikovej počutljivosti primerni; včasih je treba počutljiv ud popred z menj hladnimi, celo ogretimi okladi za nižje temperature pripravljati, to se pravi z ogretimi okladi začetni in čedalje bolj hladne jemati. Teža okladov, posebno mehov z drobnim ledom ali snegom napolnjenih, je večkrat neugodna in bolečine budi; taki okladi se morajo toraj nad bolnim delom tako obesiti, da se ga prilično dotikajo. Kakor hitro so se nekaj ogreli, jih je treba menjati, najbolj pogostoma platnene, skoro vsakih pet ali deset minut; zato moramo imeti dva: enega, ki leži na bolnem mestu in drugega, ki se med tem hladi v vodi ali na ledu. Esmarch in drugi imenitni kirurgi delajo ledene oklade, posebno z vodo ali ledom napolnjene posode in mehove noč in den nepretergoma več mesecev zaporedoma z najlepšim uspehom. Kedar gre bolezen na bolje, kedar jame bolnika po njih že malo mraziti, tedaj je čas jih opustiti, pa ne naenkrat ampak za kako uro in čedalje več. Bolj ko je ud vroč, večja ko je nevarnost, da zapal celemu telesu škode nanese, bolj hladni morajo biti okladi, večkrat se morajo menjati: proti koncu bolezni pa se pusté delj časa ležati, nazadnje celó več ur, tako da polagano zadobé lastnosti dražilnih okladov. Hladilni okladi se pokladajo:

Na glavo pri vseh vročinskih boleznih, če je glava preveč vroča, zavzeta, kedar je bolnik zeló nemiren in se mu v možganih meša; pri otrocih hladna voda, pri odrasčenih pa sneg, led, ali vsaj prav merzla in šestokrat frišno prinešena voda.

Na glavo, če si padel, možgane pretresel in glavo navdaril; posebno, če si zavednost izgubil, če ti težo daje, se pred očmi moti in po ušesih šumi, če si črepinjo poškodoval.

Na glavo, če ti kri preveč k možganom bije, na vratu žile močno nabijajo posebno po opojnih pijačah, po prevelikej vročini, po serčnih in duševnih težavah in strastih.

Na oči, kedar so rudeče, preveč vroče in obilna materija iz njih teče. Voda, led in cunje za oklade vse mora biti čista najbolj ko je mogoče.

Na obraz, če imaš šeno, velik tur, vred ali globoko rano, dokler je vročina povišana, dokler tur ni mehek, dokler ni rana brez zapala. Tudi proti kervavljenju iz nosa.

Na persi, če te sapa duši, tudi za pljučne zanetice, serce preveč tolče, kedar kri kašljaš, ali kedar si globoko ranjen. Okladi morajo biti prav obsežni, vsaj pol rjuhe večkrat složene. Ravno tako tudi na trebuh.

Na vsako rano, če drugače kervavljenja iz malih žilic ustaviti ne moreš, na vsako rano sklepov in okolice, na opeklino in solnčne ogare, na strelne rane skoz debelo mesó in skoz kosti, na izvit, izpahnjén ali močno navdarjen sklep.

Pri velikem poškodovanju sklepov, kosti in globokih delov je včasih treba ledú noč in den več tednov zaporedoma, ravno tako tudi na zdrobleno kost, sicer ostaneš kriv in krevljast svoje dni. Konečno so merzli okladi dobri na vsaki kožni ali podkožni zapal, tur, vred, otisko itd., dokler raste, se razširja in veliko vročino razvija. Po ledu ostane skoro vsaki tur manjši, plitvejši in neznatnejši, kedar se jame zapal mečiti, tedaj zameni hladne z dražilnimi okladi ali kakim plaštrom itd. Led neposredno na zapal položen njegovo čutljivost za malo minut tako oterpne, da ga moreš brez velike bolečine propustiti.

Dražilni okladi se delajo navadno samo s platnom, ktereга ni treba preveč debelo slagati, menjajo vsake četiri ure in delj. Platno v zelo merzlej vodi namočeno, na snegu ali ledu ohlajeno se mora najbolj ko je mogoče ožeti in tesno na polt položiti, da zrak spod ne more; zato se pokrivajo z volneno robo, z flanelom, kakim šalom itd. Tudi dražilnih okladov je treba delj časa, več dni včasih tednov vpotrebovati; pod njimi navstajajo rado ogorci, turi in vredi; zgodi se li to, tedaj jih moraš za nekaj časa odstaviti in s hladnimi zameniti.

Rabijo se proti zapalom in katarom v gerlu in goltancu pod imenom: Priesnitzovi okladi, več dni zaporedoma. Brisavka merzla kakor led se zavije okolo vratu in pokrije z volnato robo tako, da tesno ob polti leži. Dokler imaš ta oklad, ne hodi iz izbe, ali pa obkladaj vrat samo na noč. Človek ne sme zraven preterdo, pa tudi ne prevroče jesti; mu bode tudi dobro dejalo, če se gleda zraven izpotiti. Priesnitzovi okladi prilegajo posebno otrokom v omenjenej bolezni. Proti težkemu prebavljanju, nademanju in drugim potežam v trebuhu, posebno po jedi pod imenom: Neptunov pas. Veliko platno ali rjuha mokra in merzla se zavije okolo trebuha in dolnje strani persi ter se tako pokrije, da tesno ob polti leži. Neptunov pas se navadno še le menja, kedar osiha.

Proti zastaranim zatokom, žleznim gumpam in oteklinam po vročih zapalih. Dobro je tu mokro platno s kosom pavolne pokriti in s povejem privezati.

Nazadnje še nekaj o klistiru, ki se vse premalo rabi proti različnim potežam, ne samo pri otrocih nego tudi pri odrasčenih: po klistiru z vodo bi se marsikteri krajcar prihranil, ki se izdaje za laksirje večkrat nepotrebne in često želodecu škodljive. Tudi klistiri imajo dvojni namen, ž njim hočemo ali hladiti in bolečine blažiti ali pa našo počutljivost buditi, živce razigrati in podražiti, da se čreva začnejo bolj živo gibati in svoj zapopadek izločevati.

So izverstno dobri: Proti zanetim haemoroidam, velikim bolečinam v zadnjaku, v mehurju in v okolnih organih. Voda za klistir naj bode zmerno hladna, v začetku dokler so bolečine prehude, celo mlačna; treba je kakih štiri unc (apotekarskih) ali deset žlic na enkrat, da jo zamore bolnik v sebi obderžati; pozneje sme biti čedalje bolj merzla in obilnejša. Pri groznih bolečinah se mora pogostoma obnavljati, bolnik naj sedi v toplej kopelji. Vodi se pridava včasih razmerno bolezni tudi kaka slezasta tekočina, opijeva tinktura (po deset kapljic pri odrasčenih, pri otrocih nikar), galun (žlica na polič vode).

Kedar se človek od spredaj rediti ne zamore, se jemlje za klistir mleko, voda z jajcem, mesene in druge župe.

Dražilni klistir se dela proti zaporu črev, namesto laksirja, voda je merzla 10—12 stopinj, pol maselca tudi več, kedar eden ne pomaga, se da drugi, dokler namen ni dosežen. Dodati se sme malo kuhinjske soli, če je treba. Kdor terpi navadno od zapertega života, ta mora gledati z železno doslednostjo vsaki dan ob istem času z pomočjo klistirja, svoj život izprazniti, sicer nič ne pomaga. Kmalo mu ne bode več treba nobenega pripomočka.

Najpriprostejši nastroj za klistiranje je dva črevlja dolga cev iz kavčuka, ali gutaperke. V cev se utakne na enem koncu primerni votli nasadek iz terdega kavčuka ali slonove kosti, na drugem koncu pa navaden lijak ali torilo. Votli nasad, s kako mastnino namazan, se potisne rahlo v zadnjak, v torilo pa se potem vlija vode kolikor je treba. Kedar se konec cevi s torilom primerno vzdigne teče voda po svojej teži v život, ako se konec nasada ni zagatil. To se lahko odstrani, če se z roko stiska cev od torila proti nasadu. Celi nastroj nekaj malega velja in je največje koristi. Treba je zrak izgnati popred da se nasad v zadnjak vtakne, sicer voda noter ne teče.

Karol Dürnwirth.

(Životopisna čertica, spisal Lambert Ferčnik.)

(Dalje.)

Mladi duhoven nastopi svojo službo z najboljšimi sklepi, a ljudstva še ne pozna in pogostem ne vidi nevarnosti, ktere ga obdajajo. Srečen je, ako dobi dobrega voditelja, ki ga vestno vpelje v pastirstvo, da se uči ljubiti ljudstvo, in vendar se ogibati nevarnosti. Pervi fajmošter so bili Dürnwirthu Jožef Mišic, kterege je ljubil in spoštoval kot svojega očeta do smerti; pa tudi iz fajmoštrovih ust sem večkrat slišal, kako visoko so čislali in ljubili svojega kaplana; zares najlepša razmera! Da je le mogel, je rajni Karol še vsako leto hodil obiskat svojega nekdanjega fajmoštra in kraj, kjer je nastopil svoje duhovno pastirstvo. Leta 1869 mi piše: „Včeraj sem zvedel, da so Štebenjski fajmošter zamerli 28. aprila. Obiskal sem jih o veliki noči in milo mi je bilo, ko sem od njih vzel slovo. Šel sem jim k pogrebu a kompetiral tje ne bom; ljudje so rajnemu marsiktero bitko uro napravili.“

Telesna njegova postava ni bila čversta in le po svoji zmernosti se je ohranil toliko let. Že prva leta je tožil, da čuti bolečine v persih in da tudi včasih kri pokašljuje. Svetoval mu je nekdo, naj spomladi jemlje in žveče smrekovih mladik. Res ga najdem neko spomlad, ko ga obiščem, v mladem smrečji nabirati mladike. V šali mu rečem: „Kaj, če bi te logar zasačil? Kar na mestu bi te vstrelil zaradi lesne poškodbe.“

Med veselimi bil je rad, a hrupnih veselie se je ogibal; v kerčmo je šel le v sili, kedar je moral ali na potovanji. Neki dan pridejo njegov oče iz Celovca ga obiskat. Preden pa grejo k sinu, stopijo v kerčmo in rečejo kerč-

marju: „No! vi imata kaplana, kako ste ž njim zadovoljni?“ Tega pa niso omenili, ja so kaplanu oče, tudi kerčmar ni poznal tujega gospoda. Kerčmar precej odgovori: „Pač imamo kaplana, a jaz ž njim nisem kar nič zadovoljen.“ — Lehko se ugane, kako je bilo očetu pri teh besedah, a kmalu se jim serce ohladi, ko pristavi kerčmar, ki je bil ob enem tudi zdravnik: „Veste, za to nisem ž njim zadovoljen, ker ne pride nikdar v oštarijo.“

V Štebnu je služil Karol od leta 1851 do 1855, pa še sedaj čez 20 let je ondi v blagem spominu. Njegova neutrudljiva marljivost v poklicu, v cerkvi, v šoli, v spovednici, pri bolnikih je bila vse hvale vredna in njegovo zaderžanje bilo je skoz in skoz uzorno. Ko je slovo jemal od Štabenjčanov, bila je po vsej fari velika žalost in v cerkvi je bilo vse ginjeno do solz.

Sred leta 1855 bil je premesten in postavljen za oskerbnika na Golšovo. Kmalu se je privadil tudi ondotnega kraja in dobrih ljudi in večkrat mi je pravil, da se je ondi prav srečnega štel in bi bil rad za vselej tam ostal. A njegovega bivanja na Golšovem ni bilo dolgo; iz Golšovega pride za kaplana v Podkernos, iz Podkernosa pa ga jeseni 1856 rajni škof Adalbert pokličejo za mestnega kaplana k sv. Iljnu v Celovcu. Bila je ta služba sicer težavna, pa vendar mu prijetna, ker je bil bližej svojim starišem in je imel posla zadosti. Ostal je pri mestni glavni fari 2 leti in pol in si v tem času zadobil visoko spoštovanje in ljubezen pri mestjanih. Slovenskih krajev in prebivalcev, med katerimi je pastiroval, Štebna, Golšovega in Podkernosa ni zabil do zadnjega svojega zdihljeja. V oporobi se jih razločno spominja ter z ginljivimi besedami jemlje od njih slovó: „Farmani! moje drage nekdanje ovčice! Ljubite Boga in bližnjega; pravični bodite stanovitni, grešniki spokorite se, nedolžni mladenči in device nedolžne, ohranite, lepo Vas prosim, skerbljivo svojo nedolžnost; ne pozabite božjih nauk, ki ste jih od mene slišali, ne pozabite, moliti za-me.“

Dürnwirthov značaj.

Da je bil Karol ves in ves pošten in dobra, pohlevna in pobožna duša, sem že omenil; pa to je le ena stran njegovega čednega, preblagega značaja. Imel je mnogo drugih lepih lastnosti; katerih ne smem zamolčati. Odlikovala ga je lepa hvaležnost in nežna ljubezen do svojih roditeljev in sploh do svoje rodovine.

Po nedolžnem so prišli stariši v nadlogo in dobra skerbljiva mati so imeli težko nalogo, z malim premoženjem preživiti družino in izrediti otroke; tri sinove in 2 hčeri. To težko nalogo so izverstno rešili, svoje otroke so skerbno izredili; to nam pričuje rajni Karol po svojem lepem značaju, in tudi brata njegova, in sestri. Stareji brat je c. kr. stotnik v pokoju, mlajši pa profesor na Celovski realki. Stareja sestra je načelnica Celovski mestni dekliški šoli; mlajša pa je bila pri materi ter jim je stregla do smerti.

Ponižnosti in priserčne pobožnosti se je rajni Dürnwirth gotovo najbolj navzel od svoje dobre matere; zato jih je pa tudi vse svoje žive dni tako globoko spoštoval in ljubil. Prepričan sem, da jim ni napravil niti ene britke

ure. Ko je pozneje sam si zasluževal, olajševal je od svojih ne obilnih dohodkov materi skerb za družino; toda o tem ni rad govoril, ker se je ravnal po evangelijskem vodilu. Ko je bil iz Štebna premesten v Golšovo in potem v Podkernos in Celovec, bilo mu je to posebno ljubo za tega del, da je bližej svojim starišem. Od kar je pa bival v Celovcu, je bilo gotovo le malo dni, da ne bi bil obiskal svoje matere.

Nekterikrat mi je djal, rad bi prosil za faro in prav rad bi šel na kmete, toda matere ne zapustim rad na stare dni in seboj jih ne morem vzeti, ker so mesta že tako navajeni.

Posebno ljubeznivega in skerbljivega se je kazal v dolgotrajni boleznii očetovi in pozneje tudi materini. Veliko je za nje molil in jih tudi drugim v molitev priporočal.

Leta 1874 3. januarja umerjó mu mati Ana Dürnwirthova; še leto ne za njimi nesejo dobrega sina na isto pokopališče.

Tudi svojima bratoma in sestrama bil je vedno sočuten, skerbljiv brat zanimalo ga je vse, in mi je pogostem priobčeval, kar koli jih je zadevalo bodi si veselega, bodi si žalostnega.

Bil je vsigdar ljubeznjiv in postrežljiv do tovaršev in drugih, ki ni mogel nikogar žaliti; bilo mu je pa največe veselje, če je mogel komu postreči. S svojimi tovarši in sošolci se je vselej rad dopisoval ali ž njimi se pogovarjal. Eden njegovih prijateljev poroča: Dopisoval mi je večkrat, najrajši slovenski in tudi obiskoval me je skoraj vsako leto za nekatere dni. Najrajši je prišel konec avgusta, ko je ajda cvetela in je svoj prihod mi napovedal s kratkimi besedami:

„Kedar ajda cveti,
In sterd močno diši,
K tebi Karol prileti.“

Velika žalost ga je obhajala, kedarkoli je zvedel, da je kateri izmed njegovih prijateljev zbolel ali pa če je nemila smert pokosila ljubega tovarša, kakor n. pr. Mozgana, ki je zamerl kot misijonar v Afriki, Fresl-na, Martinis-a, Kovačiča. Darežljivo je pripomagal, da se pervima dvema napravi grobni spominek.

Vsakdo ve, da imajo duhovni po deželi marsikaj opravil v mestu, ktere sami ne morejo opraviti, ker ne morejo vsaki čas zapustiti svojega kraja in se peljati v daljno mesto. Velike zasluge si nabirajo gospodje v mestu, ki blagovoljno prevzamejo za cerkve in duhovne na kmetih skerbi in opravila ter jim s tem odvernejo mnogo stroškov in potov. V tej zadevi bode rajnemu Karolu prav hvaležen še marsikteri duhoven; kajti on je vselej rodovoljno in vestno opravljal naročila in gotovo jih je imel dosti in nekatere prav sitne in težavne. Račune je imel v najlepšem redu, kakor je bil tudi natančen in vesten do pičice.

Še lepše se je kazala njegova blaga postrežljivost v duhovnih opravilih. Dasiravno bolehav in slab, si ni dal pokoja; hodil je, kedar je le mogel, pomagat na prižnici in spovednici, tudi bolnike obhajal, če je bil naprošen.

Ker je iskreno ljubil sv. katoliško cerkev in je ves gorenj za njeni blagor, bil je zadnja leta včasih močno potvarjen, ko je videl, da se njene svete pravice tako osorno z nogami teptajo. Pa tudi vsak veseli dogodek za cerkev je razveseljeval mu preblago serce. K zlati maši sv. Očeta Pija IX. je želel sam v Rim potovati, toda „finančni minister,“ tako piše, „mi ne dopušča. Spomni se tudi mene in moje matere, mojih bratov, sester in rejencev kakor tudi najnih prijateljev, kedar boš prejel blagoslov sv. Očeta.“ In pozneje piše: „Spominjal sem se Vas romarjev vsak den pri sv. maši; hodil sem z Vami v duhu po lepih krajih „ultra montes“; kako more navdušiti mili pogled sv. Očeta!

(Dalje prihodnjič.)

Kako zver gonijo.

(Zapisal F. Rup.)

Vlansko jesen in zimo se je klatil po Ziljski dolini velik volk, ki je napravil med govedi in drobnico dosti škode. Ustrelili so ga pri Št. Mohoru, in zdaj se kaže njegov nabasan kožuh v Celovškem muzeju. Letos se zopet sliši, da voleje na Kranjskem škodo delajo, in še celo medvedje se kažejo.

Prej kedaj so bile zveri na zgornjem Koroškem veliko bolj navadne, ker se kaže še zdaj več krajev, kjer so te divje pare pobijali. Da si ljudstvo taka mesta dobro zapomni, temu se ni čuditi, ker so volkovi in medvedje oboji našim živinorejcem močno nevarni in škodljivi. V Žabnicah, pa tudi po več drugih krajih, se je ohranil še iz starodavnih časov nek običaj, kateri spričuje, kar sem omenil. Ta običaj ali to šego imenujejo: „Zver goniti ali volka poditi,“ opravlja se pa tako-le:

Na delopust svetih treh kraljev zberó se otroci cele vasi. Vsak si je poiskal toliko kravjih, ali kozjih, ali ovčjih zvoncev, kolikor jih je le dobiti mogel. Te zvonce si obesijo in natvezejo okoli vratú; nekteri pobalin, ki komaj iz hlačič gleda, ima jih po štiri do pet. Tako oboroženi gredó v veliki trumi skoz celo dolgo vas ven do Višarskega potoka. A to ni mirna procesija, temoč tako zvoncljanje in vpitje in tuljenje, da bi človek oglušil, če si ušes ne zatisne. Odraščeni pa gledajo smeje se to otročjo burko, ki se vsakega leta ponavlja in ponoviti mora.

Če vprašaš, kaj to pomenja, ti vsak enako pové: „Kakor daleč glas teh zvoncev seže, tako daleč ne bo čez leto volka ali medveda blizo.“ Varne bojo toraj črede in dom, to je njih terdna vera. — Meni se pa dozdeva, da je to še spomin ali ostanek nekdanjih časov, ko je to pastirsko ljudstvo trumoma se vzdigalo zoper tako zver, da jo ukonča, ali vsaj preplaši in odpodi. Mogoče je pa tudi, da je to nekak obredni običaj iz poganskih časov našega ljudstva. Znabiti kdo o tem kaj povedati vé, zato sem zapisal to šego.

Cesar Franc in kmetič.

(Fr. Jaroslav.)

Cesar Franc je gledal, da bi mogel vstreči vsem svojim podložnikom. V ta namen je odločil gotove dneve, da bi mogel potožiti se mu vsakdo brez razločka; zapovedano bilo je samo to, da dotičnik mora imeti seboj pismeno prošnjo, ter biti že popreje oglašen, kdo je in od kodi, da se je moglo določiti število zaslišancev za ta ali oni dan.

Nekega dné pa stoji in čaka postaran kmetič, da bi prišel do cesarja. A ker ni bil oglašen, nikdo se ni zmenil za-nj. Mož se naveliča dolgega čakanja in zato stopi k hišnemu strežaju Kolbu rekoč: „Slišite gospod, jaz bi rad s cesarjem govoril.“ — „Ali imate pismeno prošnjo? ali ste se bili oglasili?“ — „Meni ni treba tega.“ — „Hem, oče, to ni tako, kakor vi menite, cesar so zapovedali, da nikdo, ki ni bil oglašen in nima pismene prošnje, ne smé stopiti pred nje.“ — „Mogoče,“ odgovori kmetič, „da so cesar Dunajčanom to zapovedali, nam kmetom berič nikdar ni bral tega razglasa pred cerkvijo v nedeljo po službi božjej. Bodite tedaj tako dobri in povedite cesarju, da sem jaz tukaj.“

Kolb gre povedat hišniku, ta pa samemu cesarju.

Cesar Franc hoče videti in zaslišati kmetiča.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ tako pozdravi kmetič cesarja. „Slišal sem, da v cesarskih kasah ni denarja, da pa vi, milostljivi cesar, nečete naložiti nove štibre, kar je prav, a da radi prejmete, če vam kdo drage volje kaj prinese. No veste, letina se je res dobro obnesla, stern je bila sredna, a jesenski pridelki so bili pa prav dobri, toraj se bo že živelo. No, ker imam tudi jaz tako nekaj malega več, hvala Bogu, zato sem posegel v škrinjo in sem vam prinesel tu-le nekaj za cesarsko kaso.“ Rekši potegne mošnjo iz žepa in vsuje po mizi samih rumenih zlatov za 1000 goldinarjev.

Cesar Franc se jako začudi in dé: „Oče, ali pa ne bodete škodovali hiše? To je jako veliko!“

„O kaj še! Ko bi imel škodovati hišo, ne bi vam bil prinesel,“ odgovori kmetič.

„No no, me prav veseli, da imam takih mož v cesarstvu. Lepa hvala! Zagotovim vas, da hočem denar prav dobro obrniti. Sedaj še povedite, kako se pišete, da bom dal vaše imé razglasiti po časopisu.“

„Bog obvaruj, milostljivi cesar, tega ne!“

„Oče, če razglasim vaše imé, bode to velika čast vam in vašej hiši; tudi bo lep izgled drugim.“

„Tega meni ni treba,“ meni kmetič.

„No, če nečete, da bi vas očitno pohvalil, pa saj meni povedite, kdo ste, kako se pišete?“

„Tudi vam ne povem,“ odreže se mož.

„No, pa saj povedite, od kod ste, iz katere vasi?“

„Tudi tega ne! Ob letu, če Bog dá, se zopet vidimo. No, pa brez zamere! Hvaljen bodi Jezus Kristus.“

Mahoma velí cesar, da bi šla dva strežaja za možem in skušala izvedeti, kdo je, ali vsaj od kod je. Nemudoma se spustita za njim Kolb, hišni strežaj, in še eden. Dobro sta pazila na moža ter potoma ukrepala, kako bi ga mogla zviti. Eden se je spustil po stranskih ulicah, da bi ga prehitel. Prehitevši ga meni nič tebi nič pride nasproti kmetiču, in ga ogovori: „Dober dan oče, kaj pa vi delate v mestu? No, kako je doma? Ali so vsi zdravi?“ Na to se je prijel za čelo in dejal: „E, kako pa je človek pozabljiv, tako ste mi znani, pa se vendar ne morem pri priči spomniti, kdo da ste. Pomagajte mi no z besedo ven!“

„Ne bo nič,“ odgovori kmetič, „saj še cesarju nisem hotel povedati, kdo sem, pa bi vam!“

Sedaj je Kolb drugo zmislił; sklenil je, da pojde za možem prav do doma. Ali kmetič, ki se je bil potoma večkrat ozerl in videl, da lazi za njim, počaka ga in reče: „Priatelj, jaz sem kmet in ne potrebujem, da bi kdo lazil za menó; tudi bi vas noge preveč bolele. Le vernite se!“

Ponudivši še tabaka Kolbu reče za slovo: „No, pa brez zamere! Hvaljen bodi Jezus Kristus.“

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Čast. g. Gallant Jož., mestni kaplan v Št. Andražu, je imenovan prvi kanonik v Brežah in fajmošter v Knezovem. Na njegovo mesto je poklican č. g. Winkler Jan. za kaplana v Št. Andraž. Č. g. Thalhammer Dom. pride za provizorja v Hörzendorf in č. g. Papler Jak. je postal provizor v Otmanjah, kjer je ondotni č. g. fajmošter in ku. škofji svetovalec Kucher Jak. dne 25. marca zamerl. Č. g. Pogačnik Jož., kaplan v Svečah, gre za zač. beneficijata in kaplana v Železno Kaplo in ondotni kaplan č. g. Veršek Luk. na njegovo mesto za kaplana v Sveče. Faro Št. Miklavž v Belaskem predmestji bodo oskerbovali gg. duhovni v Belaku. — Umerl je dne 15. aprila č. g. Socher Jož., beneficijat v Špitalu. R. I. P.!

Fara Otmanje je razpisana do 12. maja.

Sveto leto se v Kerški škofiji slovesno prične četrto nedeljo po véliki noči in se sklene ob koncu tega leta.

 Prijateljem „Besednikovim“ naznanjamo, da imamo še nekoliko iztisov prvih treh števil ter zamoremo vsem novim naročnikom postreči. Cena je celo leto 2 gold. pol leta 1 gold.

Listnica.

Družbe sv. Mohora: Preč. g. L. H. v L. Za vaš véliki trud in blago Vašo skerb Vam ponavljamo najkrepkejšo zahvalo! Kar je bilo zvezkov „Kristusovega življenja“ preveč poslanih, prosimo, oddajte jih farni bukvarnici.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.